

המכללה לביטחון לאומי

מחזור מ"ו, 2018-2019

סמינר

"כלכלת ישראל במרחב הגלובלי"

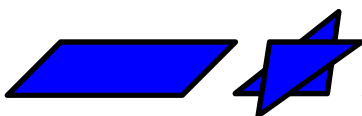
עבודה בנושא:

גלובליזציה ההיבט הפילוסופי

מגיש: אופיר דיין

מנחה אקדמי: מר דוד ברודט

אפריל 2019

תוכן

3.....	מבוא.....	.1
3.....	רקע גלובלי	.2
4.....	תמונת מצב גלובלית	.3
7.....	גלובליזציה אנתרופולוגית.....	.4
8.....	גלובליזציה אידיאולוגית	.5
9.....	תורת היחסות הגלובלית.....	.6
10.....	גלובליזציה לאן ?	.7
13.....	סיכום	.8
14.....	ביבליוגרפיה.....	.9

1. מבוא

מזה כמה עשורים שהגלובליזציה כובשת פסגות חדשות ומדי שנה רושמת שיאים בכל תחומי החיים, הכלכליים בוודאי, אך גם בתחום התרבות, הדת, הפוליטיקה, התקשורת ועוד. מנגד, יש הטוענים שהעידן הגלובלי נמצא כעת "over the hill", כלומר אנו נמצאים בעיצומו של תהליך נסיגה בגלובליזציה וחזרה לאחור. עם זאת, לא ניתן לקבוע האם זהו רק "תיקון מקומי" של גרף הגלובליזציה או שמא אנו עדים ל"היפוך מגמה", אשר יוביל את העולם בעשורים הקרובים לאחור ויחזיר את הבדלנות לסדר היום. במסגרת עבודה זו, נבחן את התופעה ומקורותיה, נעמוד על ההיבט הפילוסופי מאחורי הגלובליזציה ובעיקר ננסה להבין לאן כל זה הולך? ומהן המגמות האפשריות לעתיד?

2. רקע גלובלי

מהי אם כן הגלובליזציה¹? הגלובליזציה היא תהליך כלל עולמי של תנועה. תנועת הון וסחורות, אנשים (ואיתם) ידע ורעיונות, במהירות ממקום למקום ללא מגבלות. יכולת תנועתית זו, מבטלת הלכה למעשה את המרחק הפיסי בין הפרטים, וכך כל השותפים בתהליך, משחקים ב"מגרש משחקים" אחוד. הגלובליזציה למעשה מסירה את החומות והגבולות ומייצרת שוק עולמי גדול ומשותף, שיש לו השפעה על הכלכלה, הפוליטיקה, התרבות והחברה בעולם (אהרוני, 2010).

הגלובליזציה מקבלת את תמיכתה מגורמים רבים מתחומי החיים השונים. מבחינה פוליטית, הגלובליזציה החלה תופסת תאוצה בעיקר לאחר מלחמת העולם השנייה, בתהליך שיקום אירופה בסיוע אינטנסיבי של אמריקה, בהקמת ארגונים

¹ מבחינה לשונית, גלובוס זהו "כדור" בלטינית, לפיכך הגלובליזציה פירושה הפיכת תופעה כלשהי לכלל

כדורית קרי רלוונטית לכלל הכדור

בינלאומיים לעידוד הסחר החופשי בין מדינות ובהקמת **מטבע עולמי** מוסכם, הלא הוא **הדולר**. מאוחר יותר, לאחר סיום "המלחמה הקרה" בין המערב והמזרח ונפילת "מסך הברזל" והחומות הפיסיות, נוצרו תנאים נוחים להתפתחות והעמקת **שיתופי הפעולה** באופן גלובלי. זאת ועוד, במאה ה-20 קיימת עלייה משמעותית במספר המדינות **הדמוקרטיות** ובתפישת "שוק פתוח" או "שוק חופשי", הדוגל **בביטול מכסים** על יבוא וייצוא, ובכך עידוד הגלובליזציה.

הגלובליזציה מתאפשרת ומעמיקה שורשיה גם בזכות **ההתפתחות המדעית והטכנולוגית** של מאה השנים האחרונות, בפרט היישומים ההנדסיים פורצי הדרך, המאפשרים **תנועה מהירה ומתמדת** ביעילות ובזול של אנשים וסחורות ברכבים, ברכבות, במטוסים ובאוניות. **התפתחות עולם המידע והאינטרנט**, מהווים זינוק נוסף בגלובליזציה, בעודם מעבירים רעיון מצד לצד של הכדור בחלקיק שנייה באופן מדויק ורציף. כל אלו מאפשרים, הלכה למעשה את העקרון הבסיסי ביותר של הגלובליזציה.

3. תמונת מצב גלובלית

הגלובליזציה כאמור משפיעה על כל תחום בחיינו. אנו עדים למאות חברות ענק ותאגידים בינלאומיים **ורב לאומיים**, הפרוסים בפריסה רחבה במדינות שונות בעולם, ומנהלות תהליך **אופטימאלי** של מיסוי, כוח אדם ומרכזי מחקר ופיתוח, בהתאם **ליתרונות הלוקאליים** של כל מדינה ומדינה. **הסחר העולמי** בעשורים האחרונים גדל ללא הרף **בהיקפו וביעילותו**, בפרט לאחר 1995, עת הוקם **ארגון הסחר העולמי** ועודד ממשלות להוריד מכסים ולאפשר ו"שוק פתוח", תוך ניצול ה"יתרון היחסי" של כל מדינה ומדינה (אהרוני, 2010).

הדיאלקטיקה של ההגירה והגלובליזציה. ההגירה הלאומית למטרופוליטניים וההגירה הבינלאומית ממדינות מתפתחות למדינות מפותחות התאפשרה הודות לגלובליזציה, בפרט ההתפתחות של התחבורה והתקשורת, פתיחת הגבולות ועוד. בת בבת ההגירה עצמה היא שמעמיקה את הגלובליזציה, תוך שהיא מעבירה מעבירה אנשים ככוח עבודה זול, הם מעברים למולדתם רעיונות והון.

ביטויים רבים לגלובליזציה. כאמור עדות לגלובליזציה קיימת בכל תחום בחינוך, להלן רשימה חלקית, המדגימה את עומק הגלובליזציה במאה ה-21 :

- **חינוך** – תוכנית הלימודים של ילדי ישראל מתואמת עם אתגרי העולם המודרני, ובפרט המערכת החינוכית מקיימת **מבחנים תקופתיים בינלאומיים**, במטרה לאמוד ולהכוון את המערכת החינוכית.
- **בריאות** – פיתוחים טכנולוגיים בעולם הרפואה בהם ציוד רפואי, תרופות ופרוצדורות, שמפותחים בעולם, מיד לאחר אישורם ע"י ארגון הבריאות העולמי, מגיעים לישראל ועומדים לרשותם של אזרחי ישראל. כמו כן, רופאים ישראלים יוצאים לתקופות עבודה בחו"ל על מנת להעביר ידע מצד לצד ולשכלל את הרפואה הישראלית.
- **תקשורת** – מאמץ יצירת קשר של אלמוני עם פלוני, השכן שלו, זהה לחלוטין במובני טרחה ועלויות, למאמץ יצירת הקשר עם פלוני בצד השני של כדור הארץ, יכולת זו מבטלת את המרחק הפיסי בין הפרטים.
- **אמצעי תקשורת** – כל אזרח בעולם, יכול היום לצאת לכל מדינה אחרת בעולם ולהמשיך להשתמש במכשיר הטלפון הנייד האישי שלו, ללא טרחה או הגדרה כלשהי המכשיר נודד מרשת לרשת.
- **תקנים ואיכות** – כל מוצרי היבוא והייצוא בישראל, אין להם זכות קיום, אם אינם עומדים בתקנים בינלאומיים, ובכך זוכים האזרחים להבטחת איכותם

של מוצרי הצריכה השונים בפרט מוצרי המזון וכן ליהנות ממגוון רחב של מוצרים ושירותים.

- **פוליטיקה** – הפוליטיקה המקומית והעולמית **אחד הם**, לאור העובדה שכיום כל מאמץ לאומי, אזורי או בינלאומי **משפיע ומבוסס** על שיתופי פעולה בין מדינות ובפרט שיתוף אינטרסים.
- **צבא** - כל צבאות העולם נוהגים כיום לבצע benchmark ואימונים משותפים על מנת לשפר ושלכלל את יכולתם בתחומים השונים.
- **תרבות וצריכה** – בני נוער ברחבי העולם חולקים מורשת תרבותית זהה, שומעים את אותה המוסיקה, צופים באותן סדרות טלוויזיה, לובשים את אותם הבגדים ואוכלים את אותו המבורגר של "מק-דונאלד" עם בקבוק "קוקה-קולה" ביד.
- **תעשייה** – מרבית המדינות לא יכולות להצדיק קיומה של תעשייה כלשהי, ללא ייצוא על מנת לאפשר שוק גדל שיצדיק את עלויות הפיתוח והייצור.
- **דת** – באמצעות הרשתות החברתיות היום מופצות בעולם באופן אפקטיבי ומיידי דעות ורעיונות דתיים.
- **אקדמית ומדעית** – כיום כל האוניברסיטאות ומכוני המחקר בעולם, חולקים ידע בזמן אמת ועובדים הלכה למעשה, במאות ואלפי פרויקטים משותפים ומקיימים פריצות דרך קוהרנטיות, כך של ה-IQ העולמי פועל יחדיו באופן מתואם ובאינטרס משותף לחקר היקום וחיינו.

אם כן, זוהי רשימה חלקית, אך ממחישה באופן ברור, כי **הגלובליזציה במאה ה-21 בשיאה**, במובן **תפוצה ועומק אינטגרטיבי** בחיינו במדינות מתפתחות ומפותחות כאחד.

4. גלובליזציה אנתרופולוגית

נקודת מבט אבולוציונית – הגלובליזציה כמכשיר. משחר ההיסטוריה האדם התפתח אבולוציונית להיות ייצור חברותי. היסטוריונים טוענים שככל שהייצור היה חברותי יותר, כך גדלו סיכוייו להישרדות מול אתגרי הטבע ומול המתחרים האבולוציוניים האלטרנטיביים (הררי, 2011). ההומו-סאפינס הפך לפני כ-70,000 שנה לשליט העולם דאז, בזכות המהפכה הלשונית והיכולת שלו לתקשר ולשתף פעולה (הררי, 2011). שיתוף הפעולה היה הכרחי ונחוץ על מנת להכריע טורפים או מיני אדם אחרים, המתחרים על אותם משאבים דלים. יכולת ויתרון זה, עומדים בבסיס המוטיבציה האנושית לשתף פעולה, להתאחד ולהתאגד. אדם המתאגד, ישגשג באופן מיטבי יותר אבסולוטית וביחס לאדם שאינו מתאגד. כך משך מאות ואלפי שנים, האדם החל להתאגד ולייצר מבנים אירגוניים, המשפרים את סיכויי ההישרדות (הררי, 2011). תחילה ברמה המשפחתית בהמשך ברמה השבטית ואף הכפרית. עד לאחר האלף הראשון לספירה, להתאגדות נרחבת יותר מרמת השבט, לא היה סיכוי של ממש, לאור מגבלת התנועה של האדם והיכולת לתקשר, לתאם ולתזמן מאמצים קוגניטיביים ואופרטיביים בין הפרטים. במהלך האלף השני לספירה, עם התפתחות אמצעי תחבורה (פרימיטיביים בשלב זה), החל האדם להתפשט לכלל היבשות והקים אימפריות חובקות עולם. מהמאה ה-15 החל המדע להתפתח בקצב מוגבר ונתן אף הוא דחיפה מוטיבציונית לשיתופי פעולה תוך שכלול הידע האנושי. מאמצע המאה ה-20, בהתארגנות העולם לסדר חדש לאחר מלחמת העולם השנייה, החל תהליך גלובליזציה לובש צורה מודרנית והאנושות זינקה אקספוננציאלית לעידן המודרני-גלובלי.

רמות רבות לגלובליזציה. בראיה היסטורית ואנתרופולוגית, ניתן לומר שתהליך הגלובליזציה מעולם לא עצר מלכת אלא רק התעכב, בהתאם ליכולת התנועתית של האדם ומרכולתו (רעיונותיו וסחורתו). למעשה נטען שתהליך הגלובליזציה במהותו,

אפשר **טרנספורמציה של ההתמודדות הפרט** עם כל תחומי החיים שסובבים אותו. כך למעשה עבר הפרט מהתמודדות מרמת **האדם** ← לרמת **המשפחה** ← לרמת **השבט** ← לרמת **הכפר** ← לרמת **העיר** ← לרמת **המחוז** ← לרמת **המדינה** ← לרמת **הפדרציה** (ארצות הברית / ברית המועצות / סין / הממלכה המאוחדת) ← לרמת **כדור הארץ!**

אם כן, לאחר השלמת השלב האחרון (נכון להיום) – "רמת כדור הארץ" - כלל תושבי כדור הארץ מאוגדים ומאוחדים במגרש משחקים אחד גדול - **הגלובוס**. עידן זה מבשר את **סופו של תהליך ההתפתחות והטרנספורמציה הגלובלית** (האפשרי בשלב זה) ואולי יכול להסביר את הנסיגה המתעוררת בשנים האחרונות והנטייה לחזרה לאומית ובדלנות המרימה את ראשה.

5. גלובליזציה אידיאולוגית

אם כן, נשאלת השאלה: **אז למה לי גלובליזציה עכשיו?** מה עומד מאחורי הרעיון **האידיאולוגי של הגלובליזציה?**

במילה אחת? **שיגשוג!** אבל ליתר דיוק, **שגשוג של האנושות** כישות **אחודה**. כלומר אם נגדיר את **מדד השגשוג של האנושות**, כממוצע השגשוג של כלל בני האנוש בכדור הארץ, נראה שבזכות הגלובליזציה, המדד הזה מזנק החל מהופעת הגלובליזציה וממשיך לעלות באופן עקבי ומונוטוני, לאור התעצמותה והעמקתה לאוכלוסיות נוספות. שגשוג הפרט, משמעו לענייננו הוא רווחה, איכות חיים ותוחלת חיים.

ובשתי מילים? **אי שיוויון!** על אף השיגשוג, אין זה אומר שמצבם של כל בני האדם משתפר באשר הם, אלא **שהגלובליזציה הקפיטליסטית מייצרת סוציאליזם גלובלי** בין המדינות, כאשר **מדינות נחשלות מתפתחות במהירות** וסוגרות פערים למול המדינות המפותחות, וזאת על חשבון חלק מהאוכלוסיות במדינות המפותחות.

למעשה ניתן לומר שהגלובליזציה מייצרת **ביזור של העושר בין מדינות** העולם וכך הפערים ואי השיוויון **בין מדינות הולך ומצטמצם**, בעוד שבמדינות המפותחות, אי השיוויון בין הפרטים דווקא גדל! הגלובליזציה מייצרת **ריכוז של העושר בתוך המדינות**, וזאת כיוון שאוכלוסיות חלשות "מפסידות" (מקומות עבודה למשל), לטובת אזרחיה העניים של מדינות נחשלות, בעוד שהעשירונים הגבוהים במדינות מפותחות, דווקא נהנים מהגלובליזציה הן באיכות החיים והן ביכולת הגדלת העושר שלהם בזכות הגלובליזציה.

6. תורת היחסות הגלובלית

איינשטיין ניסח בתחילת המאה ה-20 את התאוריה הפיזיקלית "תורת היחסות", העוסקת בזמן, מרחב, מסה ואנרגיה. בתאוריה זו, איינשטיין מתאר שכלל התופעות הן יחסותיות. נטען כאן ל"גלובליזציה יחסותית", לאמר שגם הגלובליזציה הינה תופעה יחסית. בהיסטוריה הרחוקה, כאשר אוסף משפחות התאגדו לכדי "שבט" הן יצרו בכך יתרון (גודל ועוצמה) למול **וביחס למשפחות** אחרות שלא התאגדו. באופן דומה, במרוצת ההיסטוריה הייתה הצדקה **למחוזות ביחס לערים** ומאותן מוטיבציות ממש, **למדינות** ניתן יתרון **ביחס למחוזות**. היתרון כאמור ניתן מעצם הגודל באשר לעוצמה צבאית, תשתית אזרחית וכלכלית וכן באשר להתייעלות של הארגון הגדול יותר. כפי שלא סביר שלכל משפחה תהיה מערכת ביוב משפחתית ולכל כפר תשתית תחבורה ייעודית ולכל עיר צבא משלה, כך לא סביר שבכל מדינה נדרש יהיה לייצר את **כלל המוצרים** בעולם ועל כן יש הצדקה לשיתופי פעולה על לאומיים ועל מדינתיים.

7. גלובליזציה לאן ?

דרך ללא מוצא. לפני מאה או שתיים, משימת החיזוי "גלובליזציה לאן?", אולי היתה מאתגרת, אך בוודאי קלה יותר, זאת לאור העובדה, שבתהליך הטרנספורמציה מרמת המשפחה לרמת המחוזות, ניתן היה לצפות ולהבין, שהשלב הבא הוא התאגדות לרמה אחת מעלה, קרי מרמת המחוזות למדינות, ובהמשך לרמה גבוהה עוד יותר ממדינות לפדרציות. ואכן, לאומים רבים קמו במאתים השנים האחרונות והפכו למדינות לאום וכן מדינות רבות התאגדו והפכו לפדרציות (דוגמת ארצות הברית). בעוד שכיום, בניסיון לבצע אקסטרפולציה, אנו נמצאים בסופו של תהליך הטרנספורמציה, כאשר אין יישות מעל פדרציות ואילו הייתה כזו, ניתן היה לקרוא לה "כוכב הארץ". יישות זו, הייתה מתאגדת ומתאחדת בוודאי אילו היה מול מי להתאגד, ומול מי להשיג ייתרון יחסי. אילו תושבי "כוכב מאדים" היום מתחילים לסחור עם "כוכב הארץ" בחיטה תמורת משאב ייחודי של מאדים, או חלילה מכך היו מטילים אימה על "כוכב הארץ", או אז היה בסיס להתאגדות שכזאת. אם כן, לא צפויה טרנספורמציה נוספת, שכן אין יתרון בכך ועל כן התפתחות הגלובליזציה נמצאת כעת בסטגנציה ובקיפאון. מערכות מורכבות, אינן אוהבות סטגנציה. כאשר אין דינמיקה הדוחפת לשלב הבא, נוצרים מתחים ותמורות במבנה הארגוני שלהן, במקרה זה במבנה הארגוני העולמי. עדות לכך, ניתן לראות ב"חזרתן של המדינות" לסדר היום ובהתעוררותה של הלאומיות באירופה ובאמריקה הצפונית, כאשר חלקים גדולים מהאוכלוסיה מתחילים להבין את המחיר שהם "משלמים" לטובת רווחתן של האוכלוסיות במדינות המתפתחות בסין ובאפריקה. התעוררת זו, באה לידי ביטוי למשל בחגורת הפלדה באמריקה וכתוצאה מכך מחלחלת לרמת המדיניות שמיישם הנשיא טראמפ, שתכליתה "אמריקה תחילה" קרי לאומיות ובדלנות דרך הטלת מכסים וביטול הסכמי סחר, לטובת מקומות עבודה באמריקה. הרעיון "אמריקה תחילה", מבשר על תחילתו של עידן חדש, עידן התנגדות ונסיגת

הגלובליזציה. התופעה האמורה איננה מוגבלת לאמריקה בלבד ואפשר לראות ניצניה בממלכה המאוחדת בכל הקשור BrExit ובעזיבתה את האיחוד האירופי.

בדרך למטה בצל פופוליזם ובדלנות. אם כן, עתיד אפשרי אחד הוא נסיגה לאחור בגלובליזציה. השאלה כעת: **איפה עוצרים את האנטי-גלובליזציה?** כלומר באיזו רמה מרמות השיתוף עוצרים **ובאיזו רמה מרימים חזרה את החומות** – מדינה? מחוז? עיר? כפר? רחוב? משפחה? אם כן, לא ניתן לשלול שמחאת המעצמות הנוכחית – ארצות הברית (US) והממלכה המאוחדת (UK), לא תעצור בבדלנות כלכלית אמריקאית ויציאת הממלכה המאוחדת מהאיחוד האירופאי. תחת אותן הנחות ואותן מוטיבציות ממש, אשר הביאו את תושבי הממלכה המאוחדת להחליט על ה-BrExit (כיוון שלא רצו לשלם את המחיר ו"לסחוב על גבם" את המדינות החלשות החברות באיחוד האירופאי), ניתן להמשיך רעיונית **הלאה לשלב הבא.** תחת הנחות אלו, ניתן להסביר מדוע לא נכון עבור תושבי **Wales** להמשיך ולקיים שיתוף ו"לסחוב על גבם" את תושבי **England** או **Scotland**. באופן דומה, ניתן לשאול: איזו סיבה יש לתושבי **מדינת ניו-יורק**, להמשיך להיות מאוחדים עם מדינות חלשות בארצות הברית? במידה וזה התממש, מדוע לא להמשיך ולשאול: איזו סיבה יש לתושבי **העיר ניו-יורק** להמשיך להיות מאוחדים עם שאר תושבי **המדינה ניו-יורק?** וכן הלאה, שהרי תושבי **מנהטן** "חזקים" יותר מתושבי **הארלם**. הרעיון מובן והמסר הוא **שהמדרון חלקלק ודרך למטה מסוכנת וללא מעצורים**, בפרט נוכח **הפופוליזם והשטחיות הפוליטית** הנהוגה במאה ה-21, המאפשרת למנהיגי ימין קיצוני להניע את דעת הקהל **לבדלנות טוטאלית וקיטוב** ללא נקודת עצירה.

אופטימיות לא זהירה. בניגוד לתחזית האימים של הבדלנות הטוטאלית אפשר לבחון גישה נוספת, בעיקר לאור העובדה שדווקא **הגלובליזציה הלוקאלית** עוד לא מיצתה

את עצמה. ברמה הלוקאלית, במזרח התיכון (ובהתעלמות לחלוטין מהאתגר הדתי), לאחר הקמת המעצמות המאוחדות, כדוגמת האיחוד האירופי, ארצות הברית, ברית המועצות, הודו וסין, ניתן היה לצפות להליך דומה **מקומי**. כלומר אפשר היה **לדמיין** את "**המזרח התיכון המאוחד**" - התאחדות פוליטית כלכלית וצבאית של ישראל עם שכונותיה (לדוגמא: מצרים / טורקיה / ערב הסעודית), כולל יצירת מטבע מזרח תיכוני (בדומה ליורו), הסכמי סחר מתאימים, ואיחוד צבאות ובריתות (בדומה לנאטו) **כנגד וביחס** להתאחדות האירופאית או האמריקאית. היה זה כוח המרסן את המעצמות בזכות IQ הישראלי וכוח העבודה ומשאבי הטבע של שכניה. איחוד זה מוצע, כאמצעי של המדינות המזרח תיכוניות ובהם ישראל, להתמודדות טובה יותר **כנגד וביחס** להתאחדויות של מדינות העולם לכדי פדרציות, למעשה מוצעת **גלובליזציה לוקאלית כאסטרטגיה אלטרנטיבית** ל"זחילה" של ישראל ושכנותיה לרגלי המעצמות הפדרטיביות.

היפוך מגמות והחלפת תפקידים. ארצות הברית היתה ועודנה מעצמת העל הבלתי מעוררת, האם זה ימשך לנצח? ברמה בגלובלית, סין כיום, מתפתחת באופן מואץ וזה כאמור על חשבון **וביחס** לשאר העולם. יש לצפות שבעוד מספר עשורים סין תוביל ותהיה מעצמת על בפער עצום על שאר העולם. **עתידי אפשרי** למצב זה הוא **שאיכות החיים** בסין, תעלה באופן דומה לעליית איכות החיים בארצות הברית בעשורים האחרונים. אפשר שעלות כוח האדם בסין, תהפוך להיות גבוהה מידי, לאור עליית איכות החיים שם והעדר רצון ל"עבודות שחורות" של הסינים. לעומתם באמריקה, המצב ילך ויחמיר וכוח האדם יהפוך להיות זול יותר מאשר בסין. במקרה היפותטי זה, בעלי הון סינים יעדיפו כוח אדם זול אמריקאי ויעבירו קווי ייצור לאמריקה על מנת להתייעל מבחינתם. ברור שבמציאות של ימינו, עתיד זה נשמע מופרך, אך לא

ניתן לשלילה. אם יתממש, נחזה **בהיפוך תפקידים**, ולמעשה זהו כוח מרסן² ומוודא שלא יתקיימו פערים קיצוניים מידיי באי שיוויון בין מדינות והוא חייב להצטמצם.

8. סיכום

במסגרת עבודה זו, נסקרה תופעת הגלובליזציה והובהר **שהגלובליזציה במאה ה-21 נמצאת בשיא עוצמתה**. היקפה ושורשיה נמצאים **בכל תחומי חיינו**. עם זאת, אנו עדים **לסדקים המערערים את תפישת העולם הגלובלית**. בעבודה זו, הובאו רעיונות ונקודת מבט, בדגש **להיבט הפילוסופי של הגלובליזציה**. נטען שהגלובליזציה הינה **מכשיר אבולוציוני לפיתוח האדם והאנושות**, מבוסס שיתוף ואיחוד מאמצים **ברמות השיתוף השונות**. כמוכן נטען, שהאיחוד הינו מהלך **יחסי ואבסולוטי** ושהגלובליזציה משחקת תפקיד **גלו-קאלי** ובכך **מקטינה אי-שיוויון גלובאלי** (בין מדינות), אך בד בבד **מגדילה אי-שיוויון לוקאלי** (בתוך המדינות).

לסיכום, העבודה התמקדה **בעיסוק במהות** ולא בתהליך הגלובליזציה, יתרונותיו או חסרונותיו, מתוך ניסיון להבין את **גורמי השורש** ובעיקר להבין **לאן פנינו בעולם?** ומה **נכון למדינת ישראל?** משימת החיזוי קשה והשאלות הנותרות פתוחות איפוא:

האם יש מקום לבחינת מחודשת של האסטרטגיה הישראלית למול הגלובליזציה?

האם יש לשקול מדיניות "ישראל תחילה" ? או בדיוק להיפך

האם יש לשקול התאחדות כלכלית פוליטית וצבאית עם מעצמות האיזור ?

² "משוב שלילי" במונחי בקרה במערכת בחוג סגור, מוודא תמיד שהמערכת תהיה יציבת סביב נקודת משקל

9. ביבליוגרפיה

- אהרוני, ר'. (2010). גלובליזציה. אוצר מתוך משגב:
tabid=145&http://misgav.iscool.co.il/LinkClick.aspx?fileticket=08NDwY%2Bi1q0%3D
language=he-IL&mid=5533&5
- הררי, י' נ'. (2011). קיצור תולדות האנושות. דביר.